

Minnen och Tankar

Gösta Larsson
Fallhult

Nedtecknade 2016 2017

Margareta och Lars-Olof köpte 2007 Fallhult 137 av mig, så köpet av en del av grannfastigheten kan ses som ett första steg till en återförening av de båda gårdarna som det var på 1700-talet innan fastigheten delades mellan två bröder. Tanken på en framtida sammanslagning kanske fanns redan vid laga skifte 1905 då ägorna lades i ett enda skifte som sedan sämjedelades. Margareta och Lars-Olofs son Rickard med sin fru Ann Kristin och sonen Alexander flyttade in i det nya huset hösten 2013 och 2014 föddes dottern Maja.

Föreningsbanken

Efter denna "utvikning" omkring affärerna i Hultsfred med omnejd, tillbaka till Föreningsbanken. Efter drygt 10 år i Hultsfred City blev dessa lokaler för små. Tvärs över gågatan fanns en ledig tomt som efter en del motstånd från politiskt håll fick köpas av Föreningsbanken. Där byggdes ett eget bankhus som stod färdigt 1983, 50 år efter det att den ursprungliga Jordbrukskassan bildades. Det gick bra i de nya lokalerna men så drabbades också bankerna av "sammanslagningssjukan" med resultatet att Föreningsbankerna och Sparbankerna gick samman och bildade Föreningsparbanken 1998. Sammanslagningen föll inte i god jord överallt. En del Sparbanker höll sig utanför som t.ex. Vena-Tuna och Lönneberga som fusionerade utan att lägga ner något kontor. En av förespråkarna till ett samgående var "bondehövdingen" Bo Dockered. Efter några år ansåg han att det behövdes en ny konkurrerande bank, det fick han inget gehör för. Han hade antagligen räknat med att få någon välbetald syssla i den nya banken, men blev utan.

Föreningsbankens lokaler stängdes för gott och allt överfördes till Sparbanken som disponerade betydligt större utrymmen. Av en slump hade jag ett bankärende på premiärdagen men var ovetande om detta. Jag var en av de första kunderna och stod vid "bandet" när det klipptes. Några få välbekanta ansikten från Föreningsbanken syntes bakom disken i övrigt var personalen idel "främlingar". Jag kände mig varken då eller senare riktigt "hemma" där. Till detta bidrog bl.a. att det andelskapital jag hade i Föreningsbanken ansågs för litet för att omvandlas till aktier i den nya banken. För att jag skulle bli aktieägare fordrades

att jag skulle betala in en extrasumma, vilket jag inte gjorde. Jag ansåg att föreningstanken hade gått förlorad och nu ville jag inte vara med längre.

Ledningen för Föreningssparbanken betraktade den svenska marknaden som alltför liten och ville etablera sig ute i Europa. I det syftet ansågs namnet alltför långt och "ohanterligt" och ändrades 2006 till Swedbank. Målet för de utvidgade planerna låg på andra sidan Östersjön i Baltikum. Satsningen där blev inte så lyckad, som tillsammans med en alltför generös långgivning inom landet, medförde stora förluster under den ekonomiska krisen som kulminerade 2008.

De flesta människor och företag vill tjäna så mycket pengar som möjligt, och Swedbank är inget undantag, det går emellertid ut på kunderna. Sedan en tid (2016) hanteras inte längre kontanter över disk, det känns onekligen egendomligt att en bank kan neka att ta emot lagliga betalningsmedel så länge de finns och nya valörer ser dagens ljus. Det må vara att det är enklare och smidigare med kontokort men den personliga kontakten har förlorats. Vid telefonkontakter blir man mottagen av en telefonsvarare som meddelar att man har blivit placerad i en kö och att "vi tar hand om ditt samtal så fort som möjligt". Istället borde banken ringa upp.

Vimmerby Tidning

I Vimmerby utgavs två tidningar: Nya Posten/Vimmerbyortens Tidning och Wimmerby Tidning. Den senare startade 1856 och utkom en gång i veckan. Ägaren Reinhold Blomberg (det var han som gjorde Astrid Lindgren med barn) sålde sin tidning 1939 till Bondeförbundets partidistrikt. Tidigare hade de köpt de förstnämnda tidningarna. Efter övertagandet lades dessa tidningar ned liksom avläggaren till Wimmerby Tidning, Hultsfreds-Posten. 1915 utökades utgivningen till två gånger i veckan och 1940 till tre. 1944 var det dags att öka utgivningen till fyra gånger i veckan och fyra år senare blev den daglig.

För att finansiera köpet fick Bondeförbundets förtroendemän uppdrag att besöka medlemmarna och förmå dem att teckna andelar. Det lyckades så bra att det tecknades andelar för 219 000 kr och Vimmerby Tidning och Tryckeri ek.för. bildades. (Tidningarna kostade tillsammans 170 000 kr.) Här i byn var det Karl Axelsson som gick omkring med teckningslistan och jag minns mycket väl att far och jag stod i smedjan när han kom. W:et i Vimmerby byttes till V 1942 och bytet från eftermiddagstidning till morgontidning skedde 1979. Något senare byttes distributionsform från post till Tidningstjänst, annars hade vi på rena landsbygden fortfarande haft en "eftermiddagstidning".

Den "gamla" Vimmerby Tidning var högerinriktad men blev nu i och med ägarbytet ett språkrör för Bondeförbundet. Den förste chefredaktören hette Malte Ottosson, som efterträddes redan efter ett år av Sven Lars Frid. Båda två skrev bra ledare på ett utmärkt språk. 1947 tillträdde Ingmar Karlsson som chefredaktör och kvarstår i sin tjänst till sin död 1993. Under denna tid skrev han 14 000 ledare. Språket var enkelt men inte så njutbart att läsa men hans iver att stå upp för landsbygden var inte att ta miste på, han var ju själv bondson. Fr.o.m. 1943 har tidningen haft en lokalredaktion i Hultsfred, bland de mest namnkunniga lokalredaktörerna kan nämnas Bengt Nordlund och Carro Bergkvist. Båda kom senare till TV och "Carro" blev presschef åt Hasse o Tage. Idag heter "huvudpersonerna" Olof Carlsson och Charlotte Madestam och jag har goda kontakter med båda. Att skriva ledare är inget som tilltalar den nya ledningen som efterträdde Ingmar Karlsson. Det förekommer en och

annan gång och då rör det sig vanligtvis om någon aktuell lokalfråga. Något språkrör för en viss politisk uppfattning är tidningen inte längre.

Liksom de flesta företag har också Vimmerby Tidning haft perioder av mindre god ekonomi men ändå lyckats med att ge sina ägare en, om än blygsam, ränta på sina andelar. I början bara två till tre kronor men på senare år betydligt mera. För det senaste verksamhetsåret, 2015, blev utdelningen 290 kr per andel.

Lokala föreningar

På det lokala planet bildades också föreningar för olika ändamål: en trädgårdsförening omfattande Skolroten och för att tillvarata produkterna därifrån, främst fallfrukt, bildades på sockennivå, en musteri-förening. För att förbättra kornas avkastning såg många "tjurföreningar" dagens ljus inom socknen. Genom samgående, mjölkproducenterna emellan, kunde man köpa in renrasiga tjurar från högavkastande besättningar och på sikt få en bättre avkastning. Den gamla metoden var att behålla en tjurkalv efter en ko som man ansåg ha en god avkastning, och när den var stor nog använda den som avelstjur. Det viktigaste var nog att kor och kvigor blev betäckta, vad tjuren hade för bakgrund hade mindre betydelse.

Hönsen fick också en förening med en anslutning till Östgöta Ägg. Den hade ingen större anslutning och mottagningsförhållandena i Hultsfred var lite tvivelaktiga.

Ute i byarna fanns på 1940 - 1950-talen många pojkar som var intresserade av fotboll, de bildade Malmens SK.

Baseboortens Fruktodareförening

På alla gårdar fanns och finns mer eller mindre gamla frukt-trädgårdar, någon skötsel av dessa förekom inte. För att råda bot på detta hölls i Basebo skola den 31 oktober 1938 en "fruktodlarkurs" under ledning av Hushållningssällskapets trädgårdskonsulent E(Erik?) Palmgård.

Intresset var stort då inte mindre än ett 30-tal personer var närvarande. Efter kursens slut bildades Baseboortens Fruktodlareförening och 17 av de närvarande antecknade sig som medlemmar och betalade en krona var i inträdesavgift. Årsavgiften blev också en krona. Att det inte blev flera medlemmar i förhållande till antalet närvarande kan bero på att det fanns många ungdomar med, utan egna trädgårdar. De flesta trädgårdsägarna anslöt sig senare för det beslöts att den som inte var medlem inte skulle få anlita trädskötaren, ett något tvivelaktigt beslut. "Till föreningens trädskötare antogs Harry Johansson, Stensberg, under förutsättning att han erhåller erforderlig utbildning." och det fick han vid en trädgårdskurs som började i Västervik den 20 februari 1939. Vid eventuella förhinder för Harry Johansson skulle Helge Axelsson, Fallhult, ersätta honom. Vid möte i mars 1939 konstaterades att Harry Johansson genomgått erforderlig utbildning som trädskötare och på en gång påbörja beskärningen av fruktträden. För detta arbete skulle han få 80 öre i timmen och kronan jämnt vid besprutningen. Ofattbara små summor idag (2016) men då är att märka att ett dagsverke betalades med 2:50 till 3: - plus maten. En industriarbetare tjänade 5:38 om dagen och han fick betala 27 öre för en liter mjölk.

1942 höjdes ersättningen för besprutning till 1:25 per timme. Samma år övertogs besprutningen av Harry Larsson i Sönerhult efter Harry Johansson i Stensberg som tydligen hade tröttnat på detta arbete men fortsatte som trädskötare. Året efter fick han en lönehöjning med 25 öre per timme. I augusti 1943 drog ett åskväder fram och ladugården i Stensberg drabbades av ett blixtnedslag och antändes och brann upp liksom sprutan. 1944 inköptes en ny till en kostnad av 237:72. För att finansiera detta köp skulle en uttaxering på en krona per medlem göras.

På årsstämman 1947 höjdes ersättningen för beskärning och besprutning till 2:- per timme. Nu började också föreningen att "knaka i sina fogar" för 1948 beslöts att varje by får ordna med besprutning. Den 7 april 1951 hölls den sista protokollförda stämman. Under alla år har Martin Larsson i Fallhult varit ordförande och Anders Knutz i Basebo den osynlige sekreteraren men i detta sista protokoll har han skrivit sitt namn under snedstreck efter ordförandens namnteckning. Efter detta protokoll

är flera sidor bortklippta i protokollboken och vad som stått där är en väl bevarad hemlighet.

Några år efter 1951 kallade ordföranden till ett möte för att få igång verksamheten igen men det fanns inget intresse. Trädskötaren Harry Johansson i Stensberg bodde inte längre kvar där och någon ersättare inom roten gick inte att få fram. Någon officiell upplösning av föreningen skedde inte och de pengar som fanns kvar stannade väl i ordförandens och kassörens egen ficka får man förmoda.

I samband med uppbyggnaden av den här gården, 1918 och framåt, planterade min far många äpple- och päronträd på åkern vid stugan. Som mest fanns det sex av sorten Oranie, två stycken av vardera Gravensteiner, Stenkyrka, Cox Pomona, Säfstaholm, Åkerö, Signe Tillisch och ett Transparente Blanche. Päronsorterna var Gråpäron, Greve Moltke, William, Esprence samt ytterligare två som jag inte minns namnen på. Fars avsikt var väl att bli fruktodlare men det tog ett snöpligt slut. En frukthandlare Ljungkvist från Hultsfred kom och plockade ut det han ville ha och det var minsann inte mycket.

De kalla vintrarna i början på 1940-talet gick hårt fram särskilt bland päronträden där alla utom ett inte hade någon livskraft kvar när våren kom. Det som överlevde var ett Esprence och det står ännu kvar vid stugknuten och skänker skugga över kaffebordet under soliga dagar. Det är enda nyttan med trädet för någon frukt blir det sällan trots att det blommar rikligt. Kanske är det för gammalt för det torde vara mellan 90 och 100 år. Mitt intresse för fruktträden var ganska svalt så efterhand tog jag bort dem, det blev lättare att bruka jorden utan hindrande träd.

Inom socknen fanns vid denna tid ett stort intresse för fruktodling och i Träda hade exempelvis Yngve Nilsson en välkött trädgård och drev upp fruktträd om än i mindre skala. Dit cyklade Helge Axelsson och jag en vacker höstdag på 1940-talet och köpte, för min del, det Signe Tillisch som ännu står kvar.

Vena Musteriförening

En fråga som var ständigt aktuell var hur frukten på bästa sätt skulle kunna användas. Förslag hade framkommit om att anordna ett fruktmusteri i Vena. Gunnar Carlsson, Brunsvik, Harry Johansson, Stensberg, och Harry Larsson, Sönnershult, fick representera fruktodlarföreningen vid de möten som skulle hållas på sockennivå. Vena Musteriförening u.p.a. bildades och enligt andelsbevisen, daterade den 16 augusti 1941, var de första firmatecknarna Axel Nilsson, Filingshult, och Gunnar Carlsson, Brunsvik. Båda var förtroendemän inom kommunen. Axel Nilsson som ordförande i kommunfullmäktige och dessutom nämndeman. Gunnar Carlsson var ordförande i taxeringsnämnden och kyrkvärd.

Musteriföreningen hyrde in sig i gamla ålderdomshemmets (Venagården) lokaler (uthusen) och höll till där under många år, till

fromma för alla trädgårdsägare. Kommunen sålde sedan Venagården till en privatperson som sade upp hyresavtalet med Musteriföreningen. Lösningen blev att verksamheten flyttades till Bertil Carlsson i Tomtåkra troligtvis någon gång under 1950 eller 1960-talet. Av okänd anledning upphörde verksamheten några år senare och i likhet med Baseboortens Fruktodlarförening skedde ingen officiell avslutning.